

MƏTANƏT MƏMMƏDOVA
*Bakı Dövlət Universitetinin əməkdaşı,
tarix üzrə fəlsəfə doktoru*

H.ƏLİYEV VƏ MÜSTƏQIL AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASINDA TƏHSİL STRATEGİYASI

Açar sözlər: təhsil strategiyası, test üsulu, magistratura, ümummilli lider, Avropa təhsilinə integrasiya

Ключевые слова: стратегия образования, метод тестов, магистратура, национальный лидер, интеграция в европейское образование

Keywords: strategy formation, the method of tests, master, national leader, in the integration of European education

Azərbaycan Respublikası müstəqillik əldə etdikdən sonra bütün sahələrdə olduğu kimi təhsil sahəsində də önəmli dəyişikliklər baş verdi. Təhsil sahəsində islahatların aparılması, yeni Təhsil konsepsiyasının hazırlanması, təhsildə vahid mərkəzdən idarə olunma, təhsil müəssisələrinin struktur və statusunda dəyişikliklərin aparılması və s. tədbirlər ulu öndər H.Əliyevin adı ilə bağlıdır.

1992-ci Təhsil Qanununun qəbul olunması, ali və orta ixtisas məktəblərində qəbulun test usulu ilə aparılması, qeyri-obyektivliyə və mənfi hallara qarşı mübarizənin aparılması təhsil və maarifin təkmilləşməsində mühüm yeniliklərin bünövrəsini qoydu. Təhsil sistemi getdikcə təkmilləşir, dövlət səviyyəsində təhsil sahəsində qəbul olunmuş qərar və sərəncamlar gənclərdə yüksək bilik potensialını aşkara çıxartmağa, yeni standartların və metodların tətbiqinə stimul yaradırdı (1).

Ulu öndərin təhsil sahəsində də uzaqgörənliyi onun qəbul etdiyi qərar və fərmanlarda, yeni Təhsil Proqramının qəbulu və həyata keçirilməsində, tövsiyyə və göstərişlərində özünü göstərirdi. H.Əliyev 1993-cü ilin avqust ayından başlayaraq təhsil işçiləri ilə görüşlərində, respublika gənclərinin I və II formunda, müəllimlərin XI qurultayında və s. tədbirlərdə təhsil sistemində ciddi problemlərin olduğunu və bu problemlərin aradan qaldırılmasını irəli sürmüşdür.

Ali təhsil müəssisələrinin professor-müəllim heyətinin əməyinin təşkilini daha da təkmilləşdirmək üçün ulu öndər 1994-cü il 24 fevral tarixində "Professor-müəllim heyətinin tədris işi üçün vaxt normasının müəyyənləşdirilməsi, elmi-tədqiqat, elmi-metodik və digər işlərin növləri barədə" sənəd imzalamışdır. Əsasnamə ali məktəblərdə tədris edən professor-müəllim heyətinin vəziyyətinin yaxşılaşdırılmasına xidmət edirdi (2, 275).

Professor-müəllim heyəti ilə yanaşı, ali təhsil müəssisələri haqqında da 1995-ci il martın 30-da Əsasnamə verilmişdir. Burada göstərilir ki, ali təhsil müəssisələri Azərbaycan Respublikası Təhsil Qanununa müvafiq olaraq Azərbaycan Respublikasında qəbul olunmuş digər qanunvericilik aktlarına, bu əsasnaməyə və özünün nizamnaməsinə uyğun fəaliyyət göstərir. (2, 121).

1995-ci il sentyabrın 22-də "Çoxpilləli ali təhsil sistemində bakalavr hazırlığı haqqında" əsasnamə verilmiş və 10 oktyabrda isə təsdiq olunmuşdur. Burada "bakalavr" hazırlığının təhsil proqramları, tələbə qəbulu, "bakalavr" pilləsində peşə-ixtisas təhsilinə verilən tələblər, təhsilin məzmunu, tədris prosesinin təşkilinin forma və metodları əks olunmuşdur (2, 144).

1996-cı il 7 avqustda, həmçinin, "Əlavə ali ixtisas təhsili almaq haqqında əsasnamə" verildi. Bu əsasnamədə göstərilir ki, mütəxəssis hazırlamaq işinin çevikliyini və ayrı-ayrı şəxslərin əlavə ixtisas təhsili almaq arzusunu təmin etmək məqsədi ilə Azərbaycan Respublikası "Təhsil Qanunu"na uyğun olaraq Azərbaycan Respublikasının ali və orta ixtisas təhsilli müəssisələrində əlavə ixtisas təhsili forması fəaliyyət göstərir. Bu formada təhsil idarə təşkilat və ayrı-ayrı şəxslərlə müvafiq təhsil müəssisələri arasında bağlanmış fərdi müqavilələr əsasında ödənişli formada həyata keçirilir (2, 287).

1997-ci ilin yanvarın 9-da "Ali ixtisas təhsilinin dövlət təhsil standartı" haqqında əsasnamə verildi ki, əyani formada təhsil, proqramının mənimsənilməsinin normativ müddət istiqamətindən asılı olaraq, 3.5-4.0 il olub, istiqamətin baza təhlil proqramı ilə müəyyənləşdirilir və Təhsil Nazirliyi tərəfindən təsdiq edilir (2, 301).

Azərbaycan Respublikasında çoxpilləli təhsilsistemində magistr hazırlığı haqqında 1997-ci il yanvarın 13-də əsasnamə vermişdir. 1997-ci ilin mayın 21-də "Ali təhsil müəssisələrinin magistraturasına müsabiqəyə buraxılma və müsabiqənin keçirilməsi barədə nümunəvi qaydalar"ın təsdiqi haqqında əsasnamə qəbul edilmişdir (3, 183).

1998-99-cu dərslərində eksperimentin aparılması qərara alınmışdır. Çoxballı sistem tələbələrin və şagirdlərin biliyinin qiymətləndirilməsində tətbiq olunan mövcud ənənəvi sistemdən aşağıdakı üstünlükləri ilə seçilir: Tələbələrin və şagirdlərin fəaliyyətində yarışma meyillərinin artırılması; Təlimin fərdiləşməsinin təmin edilməsi; Semestr ərzində tədris materiallarının sistemli və dərinlən mənimsənilməsinin təmin olunması; Tələbələrin və şagirdlərin biliyinin qiymətləndirilməsində obyektivliyin təmin edilməsi; Tələbələrin semestr boyu fəaliyyəti və biliyinin qiymətləndirilməsi haqqında dolğun məlumat əldə olunmasına imkan yaradılması tətbiqi (4, 65).

1992-ci il Təhsil qanununu təkmilləşdirmək və yeni Təhsil Konsepsiyasını əsaslandırmaq məqsədi ilə "Təhsil İslahat proqramı" irəli sürüldü. Ümummilli lider H.Əliyevin sərəncamı ilə 1998-ci il martın 30-da Təhsil Sahəsində İslahatlar üzrə Dövlət Komissiyası təşkil olundu. Dünya bankı, milli və xarici ekspertlərin köməyi ilə Azərbaycan Respublikasının Təhsil İslahat Proqramı hazırlandı və 1999-cu ilin iyunun 15-də təsdiq edildi (5). 1999-cu il 15 iyun proqramı təhsilin humanistləşdirilməsi, demokratikləşdirilməsi, diferensiallaşdırılması və inteqrasiyası kimi prinsipləri əsaslandırıldı və proqramda Azərbaycan milli təhsil sisteminin strategiyası və konsepsiyası müəyyənləşdirildi.

"Təhsil islahatları elə islahatlardır ki, iqtisadiyyatdan, maliyyədən, başqa sahələrdən fərqli olaraq burada bütün cəmiyyətin iştirakı lazımdır" (4, 10). Təhsil İslahat Proqramının 3 mərhələdə həyata keçirilməsi nəzərdə tutulmuşdur. I mərhələ hazırlıq mərhələsidir və 1999-cu il əhatə edir. Bu mərhələdəki məsələlər aşağıdakılardır: Təhsil sisteminin yeni normativ hüquqi, iqtisadi və informasiya bazasının yaradılması istiqamətində; Bütün növ və tiplərdən olan təlim-tərbiyə müəssisələrinin inkişafının təmin edilməsi və yeni tipli təhsil müəssisələrinin, mərkəzlərin, komplekslərin təşkili istiqamətində; Tədris sisteminin varisliyini təmin edən elmi, tədris-metodiki əsasların və təşkilatı mexanizmin yaradılması istiqamətində; Kadr hazırlığı, təminatı, ixtisasartırma və yenidən hazırlanmanın təşkilatı mexanizminin yaradılması istiqamətində; Təhsil sisteminin məlumat bankının və biliklər bazasının təşkilini təmin edən mexanizmlər yaradılması istiqamətində; Təhsil sisteminin idarə olunmasında səlahiyyətlərin bölüşdürülməsi, idarəetmənin demokratikləşdirilməsi mexanizminin yaradılması istiqamətində; Təhsil sisteminin yeni iqtisadi modelinə keçidlə bağlı normativlərin müəyyən edilməsi və müvafiq şəraitin yaradılması istiqamətində.

Tarix və onun problemləri, №2 2013

Qısamüddətli perspektivliyi ifadə edən II mərhələ 2000-2003-cü illəri əhatə edir. Burada məsələlərin istiqamətləri: Bazasında yeni tipli elmi təhsil mərkəzlərinin yaradılması, təhsil müəssisələri şəbəkəsinin yenidən qurulması istiqaməti; Təlim-tərbiyənin məzmununun təhsil alanların imkanlarına uyğun dövlətin, ictimaiyyətin və şəxsiyyətin tələbatı əsasında qurulması istiqaməti; İşçi qüvvəsi resurslarının proqramlaşdırılması mexanizminin yaradılması istiqaməti; Təhsil sisteminin tədris elmi-metodik və informasiya təminatının yaradılması istiqaməti.

III mərhələ 2004-cü ildən sonrakı mərhələdir ki, burada da Proqramda nəzərdə tutulan bütün tədbirlərin müxtəlif yönüm və səviyyəli təhsil müəssisələrinin inteqrasiyası, onların keçirilməsi yolları əhatə olunmuşdur. İslahat Proqramında I mərhələdə 50, II mərhələdə 57, III mərhələdə 21 tədbirin, bütövlükdə 128 tədbirin həyata keçirilməsi müəyyənləşdirilmişdir (6, 11).

Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 15 iyun 1999-cu il tarixli Sərəncamı ilə təsdiq edilmiş "Azərbaycan Respublikasının Təhsil Sahəsində İslahat Proqramı"nın icrası ilə bağlı bir çox işlər görülmüşdür: 1999-cu ildə ümumi orta təhsilin dövlət standartları və bazis tədris planı təsdiq edilmiş, həmin bazis tədris planının əsasında ümumtəhsil məktəbləri üçün 1999-2005-cü illəri əhatə edən işçi tədris planları hazırlanıb təsdiq olunmuşdur.

"Validəyinlərini itirmiş və valideyin himayəsindən məhrum olmuş uşaqların sosial müdafiəsi haqqında" Azərbaycan Respublikası Qanununun tətbiq edilməsi haqqında" 30 avqust 1999-cu il tarixli, 188 nömrəli Fərmanın yerinə yetirilməsi ilə əlaqədar Bakının Suraxanı və Nəsimi rayonlarında uşaq evi, Quba rayonunun Zərdabi qəsəbəsində xüsusi intemat məktəbi açılmışdır (7).

Bakı Pedaqoji Kadrların İxtisasartırma və Yenidən hazırlanma İnstitutunda 2000-ci ildə rəhbər təhsil işçiləri üçün 4 dəfə həftəlik seminarlar təşkil olunmuşdur. Distant təhsilin konsepsiyası hazırlanıb təsdiq olunmuş və onun müddələrinin həyata keçirilməsinə başlanılmışdır.

Kadr hazırlığı prosesində "Təhsil alan-təhsil verən" münasibətlərinin tənzimlənməsi mexanizmi işlənib hazırlanmışdır. Təhsil Nazirliyində bu məqsədlə yeni "Təhsilin idarə olunmasının məlumat sistemləri" şöbəsi yaradılmışdır.

Elmi-tədqiqat işlərinin müvəffəqiyyətlə yerinə yetirilməsinin əsas şərtlərindən biri olan informasiya təminatı ali məktəblərin kitabxanaları və informasiya mərkəzləri tərəfindən həyata keçirilir. Bununla əlaqədar aparıcı ali məktəblərdə avtomatlaşdırılmış informasiya idarəetmə sistemi yaradılmış, onların kitabxanaları internet şəbəkəsinə qoşulmuşdur.

Elmi-tədqiqat işlərinin informasiya təminatını yaxşılaşdırmaq məqsədilə Azərbaycan Memarlıq və İnşaat Universitetində "Müasir informatika vasitələrinin tətbiqi" elmi-tədqiqat laboratoriyası yaradılmışdır, həmin laboratoriya universitetin əməkdaşlarını elmi-tədqiqat işlərinin mövzularına dair informasiya ilə təmin edir, digər ali məktəblərin elmi nəticələri, elmi konfrans materialları ilə tanış olmaq imkanını verir, AMİU-nun daxilində kompüter şəbəkə sisteminin yaradılması üzrə iş aparır.

"EKSON-Azərbaycan" Əməliyyat Şirkəti və Yaponiya hökumətinin maliyyə dəstəyi ilə Azərbaycan Dövlət İqtisad Universitetində yeni informasiya texnologiyalarından və internet şəbəkəsindən geniş istifadə edən kitabxana yaradılmışdır (8).

1999-2000-ci tədris ilində təhsilin humanistləşdirilməsi prinsipi həyata keçirilməyə başlanmışdır ki, bu da təhsil sisteminə daxil olan bütün orqanların və müəssisələrin həmin istiqamətdə məqsədyönlü fəaliyyətni nəzərdə tutur. Azərbaycan Respublikasının Təhsil Qanununda təhsilin humanistləşdirilməsi təhsil sahəsində dövlət siyasətinin ən vacib prinsiplərindən biri kimi qeyd olunmuşdur (6, 7).

Bunlarla yanaşı, elan olunmuş "İl" çərçivəsində "Təhsilin humanistləşdirilməsi yeni pedaqoji tərəkürün təzahürüdür" mövzusunda keçirilən pedaqoji mühazirələr, "İlin ən yaxşı müəllimi" və digər müsabiqələr rəhbər təhsil işçiləri və müəllimlərdə yaradıcılıq, daim axtarışda olmaq meyllərini, təşəbbüskarlığı xeyli artırmışdır ki, bütün bunlar da son nəticədə təhsilin keyfiyyətinin yüksəlməsinə əhəmiyyətli dərəcədə müsbət təsir göstərmişdir (4, 47).

1999-cu ilin sentyabr ayının 1-də eksperimental tədris planları və çoxballı sistem haqqında müvəqqəti əsasnamə eksperiment aparılan 10 ali məktəbdə 10 istiqamət üzrə tətbiq olunmağa başlanmışdır. Eksperimentin ilk 2 ayı ərzində ali məktəblərdə görülən işlər diqqətlə öyrənilmiş, təhlil edilmiş və 1999-cu ilin oktyabr ayında ali məktəblərin müvafiq struktur bölmə rəhbərlərinin iştirakı ilə "Ali təhsil müəssisələrində eksperimentin təşkili və gedişi vəziyyəti" nə dair seminar-müşavirə keçirilmişdir. 1999-2000-ci tədris ilinin I semestri başa çatdıqdan sonra "Ali təhsil müəssisələrində 1999-2000-ci tədris ilinin qış sessiyası və tələbələrin biliyinin qiymətləndirilməsində çoxballı sistemə keçilməsi ilə əlaqədar aparılan eksperimentin nəticələri barədə" məsələ Təhsil Nazirliyinin kollegiya iclasında geniş müzakirə olunmuş, ali məktəblərdə apanlan eksperimentin daha da təkmilləşdirilməsi ilə bağlı müvafiq qərar qəbul edilmişdir. 1999-2000-ci tədris ilinin II semestrində müvafiq ali məktəblərdə kollegiyanın həmin qərarının həyata keçirilməsi istiqamətində müəyyən işlər görülmüşdür. 1999-cu ilin iyulun 21-də "Magistr hazırlığının minimum məzmununa və səviyyəsinə qoyulan dövlət tələblərinin strukturunda qismən dəyişikliklər barədə" Azərbaycan Respublikası Təhsil Nazirliyinin əmri verildi. Magistraturanın əsas vəzifələrindən biri ali məktəblər üçün müəllim kadrları hazırlamaqdan ibarətdir (2, 361).

İslahat dövründə sistemin strukturunun təkmilləşdirilməsi əsasən pillələr üzrə şəbəkənin təkmilləşdirilməsi, idarəetmə qurumlarında paralel strukturların ləğvi, təhsil müəssisələrinin, təhsili idarəetmə orqanlarının daxili idarəetmə strukturlarındakı dəyişikliklərlə müşayiət olunmuşdur. Bütün qeyd olunan bu proseslər "Təhsil sisteminin təkmilləşdirilməsi haqqında" 13 iyun 2000-ci il tarixli Prezident fərmanından sonra daha intensiv şəkildə həyata keçirilmişdir (10).

Müstəqil Azərbaycan Respublikasında milli təhsil quruculuğu yolunda mühüm tarixi sənəd olan bu fərmanla təhsil islahatı yeni mərhələyə qədəm qoymuşdur. Ona görə də həmin pərakəndəliyi aradan qaldırmaq məqsədi ilə fərmanın I bəndi ilə mülkiyyət formasından və tabeliyindən asılı olmayaraq Azərbaycan Respublikasında fəaliyyət göstərən bütün təhsil müəssisələrinə tədris metodiki rəhbərlik, təlim və tədris prosesinin keyfiyyətinə nəzarət Təhsil Nazirliyinə həvalə edilmişdir. Bundan əlavə fərmanın II bəndinə görə uzun illər ayrı-ayrı nazirliklərin, dövlət komitələrinin, konsernlərin, şirkətlərin və digər dövlət qurumlarının tabeliyində olan təlim-tərbiyə və təhsil müəssisələri Təhsil Nazirliyinin tabeliyinə verilmişdir. Bu baxımdan təhsil sisteminin mövcud idarəetmə modelində təhsilin vahid mərkəzdən idarə olunması və vahid dövlət təhsil siyasətinin həyata keçirilməsinə mane olan bir sıra ara qurumlar, formal xarakter daşıyan dövlət ali və orta ixtisas təhsili müəssisələrinin filialları konkret olaraq Bakı Baş Təhsil İdarəsi və nazirliyin tabeliyində olan 6 ali məktəb, 7 orta ixtisas təhsili müəssisəsinin filialları fərmanın III və IV bəndlərinə uyğun olaraq ləğv edilmişdir.

Keçmiş stereotiplərdən uzaqlaşmaq, qabaqcıl dünya təcrübəsinə yaxınlaşmaq məqsədi ilə fərmanın V bəndi ilə Azərbaycanda fəaliyyət göstərən dövlət ali və orta ixtisas təhsili müəssisələrindən şəxs adlarının götürülməsi qərara alınmışdır. Fərmanın VI bəndinə uyğun olaraq Azərbaycanın təhsil sistemində aparıcı mövqeyi və beynəlxalq aləmdə real nüfuzu olan Bakı Dövlət Universitetinə, Azərbaycan Tibb Universitetinə, Azərbaycan Dövlət Neft Akade-

Tarix və onun problemləri, №2 2013

miyasına özünüidarəetmə və maliyyə müstəqilliyi statusu verilmişdir.

Fərmanın müvafiq (11-16) bəndlərinə uyğun olaraq mütəxəssis hazırlığında bir-birini təkrarlayan ali təhsil müəssisələri birləşdirilmiş, iki yeni ali təhsil ocağı yaradılmış, 5 ali təhsil müəssisəsinə universitet statusu verilmiş, bir neçə ali təhsil müəssisəsinin onların məzmununa uyğun olaraq adı dəyişdirilmişdir.

Azərbaycan mədəniyyətinin böyük bilicisi H.Əliyevin qayğısı sayəsində Azərbaycanın təhsil sistemində iki yeni təhsil mədəniyyət ocağı daxil olmuşdur. Belə ki, Azərbaycan Dövlət Mədəniyyət və İncəsənət Universitetinin təsviri sənət profilli fakültələrinin və Azərbaycan Dövlət Rəssamlıq Akademiyası və onun nəzdində İncəsənət Kollecinin təsis edilməsi, Bakı Musiqi Akademiyasının xalq musiqisi profilli ixtisaslarının və Azərbaycan Milli Konservatoriyasının nəzdində Musiqi Kollecinin yaradılması nəzərə alınmışdır.

Fərmanın onuncu bəndində məktəbəqədər tərbiyə müəssisələri və məktəblərin ibtidai sinifləri üçün pedaqoji kadrlar hazırlamaq, habelə müəllimlərin ixtisaslarının artırılması, təkmilləşdirilməsi və yenidən hazırlanmasını təmin etmək məqsədi ilə Azərbaycan Pedaqoji Kadrların İxtisasının Artırılması və Yenidən Hazırlanması Baş İnstitutunun bazasında Azərbaycan Müəllimlər institutu yaradılması və onun 12 filialının açılması nəzərdə tutulmuşdur.

Fərmanda Təhsil Nazirliyinin nəzdində fəaliyyət göstərən bir sıra qurumların, o cümlədən Təhsil Problemləri üzrə Respublika Elmi - Metodik Mərkəzlə Azərbaycan Elmi-Tədqiqat Pedaqoji Elmlər İnstitutunun bazasında Təhsil Problemləri institutunun yaradılması qərara alınmışdır. Təhsil Nazirliyinin nəzdində müasir informasiya texnologiyalarının, audi-video materialların təhsildə tətbiqi, məsafədən təhsil üsullarının, tərbiyəvi təlimin müasir metodlarının həyata keçirilməsi məqsədilə təsərrüfat hesablı təhsil texnologiyaları mərkəzinin təşkili Azərbaycanın təhsil sistemində müasir texnologiyalara keçidin təmin olunmasında uğurlu tədbirlərdən biridir. Nəzərdə tutulan tədbirlərin icrasını təmin edən hüquqi-normativ sənədlərin, o cümlədən hökumət qərarlarının, nizamnamə və əsasnamələrin hazırlanması ilə əlaqədar Nazirlər kabinetinə müvafiq tapşırıqlar da verilmişdir. Bu sahədə Təhsil Nazirliyinin üzərinə daha mühüm vəzifələr düşür (11).

Heydər Əliyevin "Sağlamlıq imkanları məhdud şəxslərin təhsili haqqında" 19 iyul 2001-ci il tarixli 540 nömrəli fərmanı öz humanist mahiyyəti və vətəndaşların təhsil hüququnun qorunmasında müstəsna əhəmiyyətinə görə ümumi təhsil sistemində ötən illərin mühüm hadisəsi olmuşdur.

2002-ci ilin oktyabrın 4-də Heydər Əliyev "Azərbaycan Respublikası ümumtəhsil məktəbinin maddi-texniki bazasının möhkəmləndirilməsi haqqında" fərman vermişdi. Bu fərmanla əlaqədar məktəb tikintisi, təmiri, məktəblərin müasir tədris avadanlığı ilə təchizi ilə bağlı konkret tədbirlər görülməyə başlandı (12).

2003-cü ildən etibarən Təhsil İslahat Proqramı yenidən mərhələlərə ayrılaraq 2003-2013-cü illəri əhatə edirdi.

Proqram on il müddətində üç mərhələdə keçiriləcəkdir; I mərhələ-2003-2007-ci illər; II mərhələ-2007-2010-cu illər; III mərhələ-2010-2013-cü illər.

2003-cü il sentyabrın 19-da Azərbaycan Hökuməti və Beynəlxalq İnkişaf Assosiyası arasında İnkişaf üçün kredit haqqında saziş imzalanmış və həmin saziş dekabrın 18-dən etibarən qüvvəyə minmişdir; Dünya Bankı tərəfindən kreditlərin ayrılmasını şərtləndirən vacib amillər; ilk növbədə ölkədə islahatlara zərurət; ölkə rəhbərliyi tərəfindən islahatların dəstəklənməsi; ölkədə bankın prosedurlarına bələd olan və onlara uyğun şəkildə işləməyi bacaran kadr potensialı mövcuddur. On İllik təhsil islahatları proqramının və bu proqramın birinci

mərhələsi olan Təhsil sektorunun İnkişafı Layihəsinin Beynəlxalq İnkişaf Assosiyasiyası tərəfindən qəbul olunması onun təzahürüdür ki, Azərbaycan hökuməti və Təhsil Nazirliyi Dünya Bankı tərəfindən maliyyələşdirilən təhsil islahatı layihələrini beynəlxalq standartlara uyğun həyata keçirməyə qadirdir.

Təhsil sektorunun inkişafı layihəsi adlandırılan birinci mərhələdə ümumi təhsilin yeni keyfiyyət mərhələsinə yüksəldilməsinə xüsusi diqqət yetiriləcək. İkinci mərhələdə islahat tədbirlərinin coğrafiyası genişlənəcək və üçüncü mərhələnin sonunda aşağıdakı nailiyyətlər əldə ediləcəkdir; Bütün uşaq və yeniyetmələrin keyfiyyətli ümumi təhsil almaq imkanı genişlənəcək. Orta məktəb məzunları bazis iqtisadiyyatının ictimai və siyasi mühitin tələblərinə cavab verən bilik və bacarıqlara yiyələnəcək, yəni müasir dillə desək, zəruri kompetensiyalar əldə edəcək. Resurslardan, xüsusilə, büdcə vəsaitlərindən və kadr potensialından daha səmərəli istifadə ediləcək. Texniki-peşə təhsilində və ali təhsildə islahatlara başlamaq üçün təhsil sektorunda möhkəm zəmin yaradılacaqdır. İkinci mərhələdə (2007-2010) layihə üzrə maliyyə müdaxilələrinin həcmi və əhatə dairəsi genişləndiriləcək və üçüncü mərhələdə (2010-2013) bu maliyyə müdaxilələri bütün ölkəni əhatə edəcək və nəticə etibarlı ilə Təhsil İslahatı Proqramının real nailiyyətlərini nəzərdən keçirmək və onları ətraflı təhlil etmək üçün münbit şərait olacaqdır.

İslahat proqramı Layihəsinin inkişafedici vəzifələri aşağıdakılardır; İslahat Proqramının Planlaşdırılması və İdarə olunması sisteminin səmərəliliyini artırmaq məqsədilə imkanları gücləndirmək; Monitoring və dəyərləndirmə sahəsində islahatlar, o cümlədən təlim nəticələrinin qiymətləndirilməsində yeni mexanizmlərin yaradılması; 3 pilot rayonunda ümumtəhsil məktəblərinin prioritet sahələrinə yüksək sərmayələrin qoyuluşu; Kredit sazişinə əsasən Təhsil Sektorunun İnkişafı Layihəsinin həyata keçirilməsi üçün Beynəlxalq İnkişaf Assosiyasiyası tərəfindən 18 milyon ABŞ dolları məbləğində güzəştli Kreditin ayrılmasıdır.

Özünü qabarıq şəkildə büruzə verən problemlərin həlli məktəblərdə əsaslı təmir-tikinti işlərinin aparılması, müasir tipli yeni təhsil ocaqlarının inşası Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 11 fevral 2004-cü il tarixli "Azərbaycan Respublikası regionlarının sosial-iqtisadi inkişafı Dövlət Proqramının (2004-2008-ci ilbr) təsdiq edilməsi haqqında" fərmanında mühüm vəzifələrdən biri kimi müəyyənləşdirilmişdir (12).

Ümummilli lider H.Əliyevin layiqli davamçısı olan Azərbaycan Respublikası Prezidenti İ.Əliyev təhsil sektoru sahəsində yeni strategiyani davam etdirir. Təhsil sahəsində aparılan islahatlar, verilən fərman və sərəncamlar həm ibtidai, həm orta, həm ali, həm də xaricdə təhsildə böyük uğurların, nailiyyətlərin əldə edilməsinə səbəb olmuşdur. Təhsil siyasətinin mahiyyətində məhz insan və şəxsiyyətin formalaşması amili önəmli yer tutur.

Müstəqil Azərbaycan Respublikasında təhsilimizin beynəlxalq standartlara uyğun məzmun və formada inkişafında Heydər Əliyev fondunun prezidenti və Azərbaycanın birinci xanımı Mehriban Əliyevanın da adını iftixarla çəkmək lazımdır.

Görülən tədbirlər, həyata keçirilən işlər sayəsində Azərbaycan Respublikasında təhsil sektoru daha da çiçəklənəcək və yeni üfüqlər fəth edəcəkdir.

ƏDƏBİYYAT

1. "Azərbaycan müəllimi" qəzeti, 24 oktyabr 1998.
2. Azərbaycan Respublikası Təhsil Qanunvericiliyi külliyyatı. Bakı, 2001, 472s.
3. "Ali təhsil müəssisələrinin magistraturasına buraxılma və müsabiqənin keçirilməsi barədə

Tarix və onun problemləri, №2 2013

- nümunəvi qaydalar”. Azərbaycan Respublikasının T.Q.K. Bakı, 2001.
- 4.Mərdanov M., İsgəndərov İ. “Azərbaycan təhsili islahat illərində”. Bakı, 2002, 143 s.
- 5.Azərbaycan Respublikasının Təhsil İslahat Proqramı. 1999-cu il 15iyun.
- 6.Təhsilin humanistləşdirilməsi yolu ilə yeni pedaqoji təfəkkürün inkişafı. Bakı, 1999, 60s.
- 7.“Valideynlərini itirmiş və valideyn himayəsindən məhrum olmuş uşaqların sosial müdafiəsi haqqında”Azərbaycan Respublikası Qanununun tətbiq edilməsi haqqında” 30avqust 1999-cu il tarixli, 188 sayılı fərman.
- 8.www.Tehsil islahatları.
- 9.Azərbaycan Respublikası Təhsil Nazirliyinin “Magistr hazırlığının minimum məzmununa və səviyyəsinə qoyulan dövlət tələblərinin strukturunda qismən dəyişikliklər barədə” Əsasnamə (21iyul 1999-cu il). Azərbaycan Respublikası T.Q.K. Bakı, 2001.
- 10.Azərbaycan Respublikası Prezidentinin “Təhsil sisteminin təkmilləşdirilməsi haqqında” 13 iyun 2000-ci il tarixli fərmanı.
- 11.“Azərbaycan” qəzeti, 14iyun 2000.
- 12.Azərbaycan tarixi, VII cildlik, VII cild, Bakı, 2003, 675s.
- 13.“Azərbaycan Respublikası regionlarının sosial-iqtisadi inkişafı Dövlət Proqramının (2004 – 2008-ci illər) təsdiq edilməsi haqqında”Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 11 fevral 2004-cü il tarixli fərmanı. “Azərbaycan” qəzeti, 12fevral 2004.

МАТАНАТ МАМЕДОВА

*сотрудница Бакинского Государственного Университета,
доктор философии по историческим наукам*

**Г.АЛИЕВ И СТРАТЕГИЯ ОБРАЗОВАНИЯ
В НЕЗАВИСИМОЙ АЗЕРБАЙДЖАНСКОЙ РЕСПУБЛИКЕ**

В Азербайджанской Республике после приобретения независимости произошли существенные изменения в системе образования и в других областях. Осуществление реформ в системе образования, подготовка новой концепции образования, управление с единственным центром в области образования, принятие изменений в структуре и статусе предприятия и т.д. – все это связано с именем Гейдара Алиева. С принятием Закона об образовании, помощь в проведении вступительных экзаменов в высшие и средние школы с тестовым методом, борьба с отрицательными и необъективными результатами, основные нововведений в сфере совершенствования образования и просвещения был поставлен основаной фундамент. Система образования рационально улучшается, принятые решения и резолюции на государственном уровне создали условие, чтобы выявить потенциальные возможности молодых людей, стимулировать, применяются новые стандарты и методы. Перспективы системе образования проявляются в принятии решении и постановлении, приемом новой образовательной программы и ее реализации. Гейдар Алиев встречаясь с работниками образования выступил с предложением решить серьезные проблемы в системе образования, на 1-ом и 2-ом форумах молодежи Республики и в 11 конференции преподавателей в августе 1993 года. Мировой лидер подписал документ "Об определении времени, нормы, формах обучения профессоров, преподавателей, сотрудников, научных исследований, учебно-методических и других работ" 24 февраля 1994 года. В резолюции предполагает улучшение условий профессоров, преподавателей

давателей, сотрудников в вузах. Президент Азербайджанской Республики И.Алиев продолжает новую стратегию в системе образования в качестве надежного преемника Гейдара Алиева во всем мире. Реформы, проводимые в системе образования, с учетом резолюций и постановлений по достижению больших успехов в образовании, а также образование за рубежом. Основная цель и сущность политики в области образования является формированием личности. Важно принимать во внимание роль Мехрибан Алиевой - первой леди Азербайджана и президента Фонда Гейдара Алиева в развитии нашей системы образования в контексте международных стандартов, контекста и формы. В результате проведенных мероприятий и выполненных работ сфере образования будет процветать и завоевывать новые линии в Азербайджанской Республики.

MATANAT MAMMADOVA
Baku State University,
PhD in historical sciences

H.ALIYEV AND EDUCATION STRATEGY IN THE INDEPENDENT AZERBAIJAN REPUBLIC

There happened essential changes in the education system as in other fields after that Azerbaijan Republic gained independence. The implementation of reforms in the education system, the preparation of new Education Conception, the control from the sole center in education, the making of changes in the structure and status of education enterprises etc. related with the name of H.Aliyev

The adoption of Education Law aided to the conduction of entrance exams to high and secondary schools with test method, the struggle against negative and nonobjective points, founded the fundament of essential innovations in the sphere of improvement of education and enlightenment. Education system rationally improves, the adopted decisions and resolutions in state level make condition to reveal the potentiality of the young people, stimulate the apply of new standards and methods.

Farther outlook of worldwide leader in education system shows itself in the adoption of resolutions and decrees, the acceptance of new Education Program and in its implementation, advices and notifications as well.

H.Aliyev made a suggestion about the serious problems of the education system in his meetings with education staff, in the 1st and 2nd forums of the Republic youth and in the 11th conference of teachers since the August of 1993.

Due to improve the work of professor-lecturer staff of high schools, worldwide leader signed the document, called "About the determination of the time norm for teaching of professor-lecturer staff, academic-research, academic-methodological and other works" on February 24, 1994. The resolution implies the improvement of the circumstances of professor-lecturer staff in high schools.

The president of the Azerbaijan Republic I.Aliyev continues the new strategy in education system as a reliable successor of worldwide leader H.Aliyev. The reforms, conducted in education system, given resolutions and decrees caused to the achievement of great success in junior and high education as well as education abroad.

Tarix və onun problemləri, №2 2013

The main purpose and essence of education policy is the formation of the person and individual.

It is important to take into account the role of MehribanAliyeva- the first lady of Azerbaijan and the president of HaydarAliyev Foundation in the development of our education system in the context of international standards, context and form.

At the result of made events and implemented works the education sphere will prosper and conquer new lines in the AzerbaijanRepublic.

Rəyçilər: t.e.n.S.B.Qasımova, t.e.d.R.C.Süleymanov

Bakı Dövlət Universitetinin "Mənbəşünaslıq, tarixşünaslıq və metodika" kafedrasının 06 fevral 2013-cü il tarixli iclasının qərarı ilə çapa məsləhət görülmüşdür (protokol №5).